

Krajinno-architektonická štúdia

centrálneho verejného priestoru v Malej Maňi

Zmluva o vytvorení diela a licenčná zmluva
reg.č. 89/2017/SPU

Objednávateľ:

Obec Maňa
Námestie M. R. Štefánika 7/1, 941 45 Maňa
Ing. Igor Sádovský, starosta obce

Zhotoviteľ:

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva (FZKI)
Tr. A. Hlinku 2, 949 76 Nitra
Dr.h.c. prof. Ing. Peter Bielik, PhD., rektor
Ing. Attila Tóth, PhD., zodpovedný riešiteľ

Autorské kolektívy:

Variantné riešenie **Maňa – obec s tradíciou**

Bc. Réka Császár
Bc. Hana Kráľová
Bc. Denis Marek
Bc. Ketrin Markovičová

Variantné riešenie **Maniansky klas**

Bc. Tatiana Čerbová
Bc. Katarína Ilievová
Bc. Erika Mužilová
Bc. Eva Rosíková

Variantné riešenie **Malá Maňa – Okno do histórie**

Bc. Patrícia Kubandová
Bc. Eva Balážová
Bc. Dominika Imreová

Širšie vzťahy

Obec Maňa sa nachádza na juhozápadnom Slovensku, asi 25 km severovýchodne od mesta Nové Zámky a 10 km južne od mesta Vráble. Podľa územnej samosprávy je súčasťou Nitrianskeho kraja, okresu Nové Zámky a spolu s okolitými obcami Dolný Ohaj, Hul, Trávnica, Podhájska, Radava, Veľké Lovce, Čechy, Vlkaš, Dedinka, Bardoňovo a Pozba vytvára mikroregión Termál.

Do Mikroregiónu Termál zasahuje na severozápade Žitavská niva, na juhozápade Nitrianska niva a na východe Hronská pahorkatina.

Významné prírodné rezervácie

Územie Mikroregiónu Termál patrí medzi oblasti s pomerne kvalitným stavom životného prostredia. V okolí sa nenachádzajú žiadne zdroje znečistenia, ktoré by výrazným spôsobom ohrozovali životné prostredie. Prírodne najhodnotnejšie územia mikroregiónu predstavujú:

Prírodná rezervácia Žitavský luh – nachádza sa severne 2,5 kilometra od obce Maňa. Má vybudovaný Náučný chodník Žitavský luh;

Prírodné pamiatky - Potok Chrenovka, Meander Chrenovky (katastrálne územie obce Dolný Ohaj) a Rieka Žitava (katastrálne územie obce Maňa).

Najvýznamnejšie vinohradnícke oblasti

Mikroregión Termál je významnou vinohradníckou oblasťou s vysoko kvalitnou a tradičnou výrobou vína. V nadväznosti na výrobu vína sú turisticky atraktívne vinohradnícke pivnice tzv. hajlochy. K najvýznamnejším vinohradníckym oblastiam patria: na severe Dolný Ohaj, na juhovýchode Veľké Lovce, na východe Bardoňovo a na juhu Čechy.

Športovo-rekreačné oblasti

V celom mikroregióne je k dispozícii 12 futbalových ihrísk, ktoré sú umiestnené v každej obci. Najčastejšie sú charakteru viacúčelových zatravnovaných športových ihrísk, ktoré umožňujú realizáciu športov ako futbal, volejbal, nohejbal. Svojím vzhľadom a tvarom je mikroregión priam predurčený pre rozvoj cykloturistiky, na základe čoho vznikli už aj cyklistické trasy v celkovom počte 13. Sú rôznej dĺžky, obtiažnosti a spájajú rôzne záujmové body. Územie takisto ponúka aj možnosť zimných športov a to najmä v obci Čechy kde sa nachádza umelo zasnežovaný svah.

Najvýznamnejšie kúpele

Špecifickou danosťou územia je výskyt minerálnych termálnych vôd s najvýznamnejšou lokalitou v Podhájskej a najnovšie aj v obci Bardoňovo. Geotermálne vody tu predstavujú silne mineralizované vody s tepelnou kapacitou 80 °C, ktoré majú priaznivý účinok na pohybový aparát.

Najznámejšie kaštiele a múzeá

Najväčší historický význan majú kaštiele s parkmi. Niektoré z nich sú evidované ako národné kultúrne pamiatky. Patria medzi ne klasicistický kaštieľ v Trávnici, neskorobarokový kaštieľ z pol. 18 stor. v Mani, neobarokový kaštieľ z 18. stor. v Bardoňove, hodnotný barokový kaštieľ z 19. stor.

v Huli, klasicistický kaštieľ zo začiatku 19. stor. v Dedinke. Z múzeí je významné Miestne múzeum vo Veľkých Lovciach.

Najzachovalejšie vodné mlyny

Na celom Požitaví bolo v minulosti okolo 30 až 40 vodných mlynov. Najzachovalejšie mlyny sa nachádzajú v obciach Dolný Ohaj, Maňa, Radava, ako aj zachovalý kamenný oblúkový most v Trávnici.

Najnavštevovanejšie sakrálne stavby

Zo sakrálnych pamiatok patrí medzi najznámejšie pútnické miesto Mariánska studnička v obci Pozba, ruiny barokového kostola paulínskeho kláštora s fragmentmi nástenných malieb z roku 1776 v Mariánskej Čeladi vo Veľkých Lovciach. K ďalším zaujímavým sakrálnym stavbám patrí novodobá rímsko-katolícka kaplnka blahoslavenej sestry Zdenky v Dolnom Ohaji.

Historická analýza

Úrodné pôdy v oblasti Požitavia významne ovplyvnili osídľovanie regiónu. Z najstarších období, staršej a strednej doby kamennej, zatiaľ nie sú doklady o využívaní okolia Mane. Z doby rímskej sú doklady o osídlení aj z katastra Mane a jej okolia. Lokality súvisia s vpádom germánskych osád na Požitaví od Zlatých Moraviec po Dunaj. Prvé informácie o osídlení Mane slovanskými predkami je zaznamenané už v 30. rokoch minulého storočia, kedy pri zemných prácach boli nájdené slovanské črepy v priestore severne od obce medzi vtedajšou hradskou a Žitavou. Ich datovanie je však nepresné. Jednoznačne je doložený pobyt Slovanov v Mani od 9. storočia, v čase existencie prvého štátneho útvaru Slovanov na území dnešného Slovenska – Veľkej Moravy. Úrodná oblasť Požitavia bola vhodná pre poľnohospodárstvo veľkomoravských Slovanov. Základnými plodinami boli pšenica, proso, jačmeň a raž. Nálezmi semien je doložené pestovanie hrachu a šošovice.

Maňa v stredoveku

Pri sledovaní dejín Mane je nutné vychádzať z historického vývoja obcí Veľká Maňa a Malá Maňa (v roku 1962 sa spojili do jednej obce zvanéj Maňa), ale aj iných usadlostí. Tie boli kedysi uvádzané v rámci katastra označovaného po niekoľko storočí ako terra Maňa/zem Manya. Sú to napríklad obce Malý Vlkaš, majere Horná Gerda a Dolná Gerda a krátkodobejšie menšie osídlenie v polohe Agáč. Z daných obcí sa do dnešných čias zachovalo pomerne veľké množstvo písomných správ. V roku 1273 je zaznačená existencia dediny pojmom villa Mana. Nakoľko písomné správy z dôb 9-11 storočia sú minimálne, obyvateľov Mane do roku 1237 ani nepoznáme, hoci obec bola vtedy už dlhodobo osídlená.

19. storočie prinieslo viacero trvalých spoločných zmien. Vo všetkých obciach je zrejмый nárast ich obyvateľov: Veľká Maňa mala v roku 1828 116 domov a 761 obyvateľov, v roku 1869 tu žilo už 853 ľudí, v roku 1880 až 1015, v roku 1890 tu žilo 1028 ľudí.

Malá Maňa mala v roku 1828 79 domov a 548 obyvateľov, v roku 1869 637 ľudí, v roku 1880 až 672 a v roku 1890 až 773 obyvateľov. V Malom Vlkaši stáli v roku 1808 a v roku 1828 4 domy, v oboch rokoch tu žilo 28 obyvateľov. Spôsobili to viaceré okolnosti. Skončili vojny - revolúcia v rokoch 1848-

1849 bola krátkodobou, aj keď veľmi významnou udalosťou. Aj vďaka nej sa v roku 1848 zrušilo poddanstvo a postupne sa zlepšili ekonomické a aj hygienické pomery.

Novovek a súčasnosť

Aj na začiatku 20. storočia pokračoval na celom území Maňe a okolia populačný rozkvet. Rozvíjal sa aj miestny priemysel. Vznikla tu miestna mliekareň, továreň na škridlu či spoločnosť na spracovanie hlíny na výrobu tehál. Obyvatelia oboch obcí, ale boli aj naďalej zamestnaní hlavne v poľnohospodárskej výrobe. Veľká Maňa bola v roku 1911 známa pestovaním pšenice, jačmeňa, raže, kukurice, zemiakov, fazule, hrachu a cukrovej repy.

Po vypuknutí prvej svetovej vojny sa pomery v obci zmenili, nakoľko miestny muži museli nedobrovoľne bojovať a mnohí sa už domov nevrátili, ako tomu nasvedčuje pamätník v obci. Po skončení vojny a vzniku Prvej československej republiky sa celá spoločenská situácia v obci znovu zmenila.

Druhá svetová vojna si vyžiadala ďalšie obete na životoch a majetkoch obyvateľov Maňe. V rámci povojnovej rekonštrukcie obce sa opravili štyri zburané mosty na rieke Žitava a na ceste k železničnej stanici. V roku 1946 bola vykonaná elektrifikácia obce. Prvé verejné osvetlenie v obci sa začalo montovať v roku 1948. Po vojne sa zvýšila hlavne životná úroveň obyvateľstva, ktorá bola zrejmá z obliekania občanov, vybavenia domácností a veľkého rozmachu bytovej výstavby. V rámci industrializácie sa v blízkych mestách Šurany, Vráble, Nové Zámky vybudovali nové fabriky, kde veľa občanov našlo zamestnanie.

Krajinná štruktúra

Podľa geomorfologického členenia je obec zaradovaná do celku Podunajská pahorkatina. Reliéf katastra obce je mierne zvlnený. Nadmorská výška narastá od rieky Žitavy smerom na západ a na východ. Priemerná nadmorská výška je 176 m, najnižší bod obce leží v nadmorskej výške 127 m a nachádza sa v blízkosti rieky Žitava.

Cez obec Maňa preteká severojužným smerom rieka Žitava, ktorá je najväčším ľavostranným prítokom rieky Nitry. V katastri obce Maňa sa do rieky Žitavy vlieva Dolinský potok. V povodí rieky sa nachádza aj množstvo menších vodných nádrží a rybníkov, ktoré slúžia najmä na chov rýb a zadržanie vody. V povodí sa tiež nachádza viacero prírodných rezervácií a významných lokalít.

Potenciálna prirodzená vegetácia (atlas SR) je v katastri obce Maňa zastúpená tromi významnými formáciami: 1) jaseňovo-brestovo-dubové a jelšové lesy; 2) dubové a cerovo-dubové lesy a 3) dubovo-hrabové lesy.

Jaseňovo-brestovo-dubové a jelšové lesy sa nachádzajú v širokom páse pozdĺž rieky Žitavy a sčasti lemujú aj Dolinský potok. Z druhového zloženia dominuje jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior* L.), dub letný (*Quercus robur* L.), brest hrabolitý (*Ulmus minor* Mill.), primiešané sú brest väzový (*Ulmus laevis* Pall.), topoľ čierny (*Populus nigra* L.), lipa malolistá (*Tilia cordata* Mill.), jelša lepkavá (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.). V krovinatom poschodí dominuje čremcha obyčajná (*Padus avium* Mill.) a baza čierna (*Sambucus nigra* L.).

Centrálne časti obce aj jej západnú hranicu (v miestnej časti Malá Maňa) v najväčšej miere vyplňajú dubovo-hrabové lesy. Z druhového zloženia dub letný (*Quercus robur* L.), dub cerový (*Quercus cerris* L.) a hrab obyčajný (*Carpinus betulus* L.), brest hrabolitý (*Ulmus minor* Mill.), lipa malolistá (*Tilia*

cordata Mill.), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior* L.). V krovitej etáži sa pripája javor poľný (*Acer campestre* L.), javor tatársky (*Acer tataricum* L.), zob vtáčí (*Ligustrum vulgare* L.) a slivka trnková (*Prunus spinosa* L.).

Keďže má toto katastrálne územie kvalitnú pôdu (čiernica, černoziem, hnedozem), mnohé územia z lesov prirodzenej vegetácie obce Maňa boli vyrúbané a pretvorené na poľnohospodársku pôdu. Prirodzenú vegetáciu nachádzame iba v remízках v rámci extravilánu obce. Významná lokalita prirodzenej vegetácie je prírodná rezervácia Žitavský luh, ktorá má ornitologický význam, prístupilo sa však i k ochrane prirodzenej flóry. Prirodzené lesy sú v malej miere zachované aj v severnej časti katastra obce Maňa (miestna časť Veľká Maňa). Prirodzenú vegetáciu však nachádzame v minimálnej miere aj na okrajoch ciest, polí či viníc. Pre intravilán obce Maňa je charakteristické, že prirodzená vegetácia tu úplne vymizla a bola nahradená kultúrnymi rastlinami (záhrady, sady, parky). V záhradách boli umelo vysadené a pestujú sa hlavne ovocné a okrasné dreviny, zelenina, kvety. V obci sa nachádzajú aj chránené územia ako Maniansky park a prírodná rezervácia Stará Žitava.

Kompozícia riešeného územia

Celková kompozícia Malej Mane je líniového charakteru. Hlavnými prvkami sú rodinné domy, ktoré sú lokalizované najmä pozdĺž komunikácií. Za hlavnú kompozičnú os sídla môžeme považovať cestu II. triedy, ktorá Malú Maňu výrazne rozdeľuje na dve časti. Vedľajšia kompozičná os len podmieňuje líniový charakter koncepcie celého riešeného územia. Okrem obytných častí sa tu nachádza družstvo, cintorín, vinice a vodná plocha. Ako dominanty možno označiť drobnú sakrálnu stavbu – Farská kaplnka zasvätená Panne Márii Lurdskej, ktorá sa nachádza na začiatku Malej Mane smerom od mesta Šurany, ďalej historický Kalvínsky kostol. Malú Maňu obklopuje poľnohospodárska krajina a v blízkosti preteká rieka Žitava, pozdĺž ktorej je vybudovaná protipovodňová hrádza. Z hlavnej cesty II. triedy sú významné pohľady do poľnohospodárskej krajiny. Riešené územie nemá v súčasnosti jasne definovanú funkciu. Daná plocha je tvorená štyrmi parcelami, ktorých vlastníkom je obec Maňa. Na ploche sa nachádzajú detské herné prvky a dve lavičky.

Metodika inventarizácie drevín

Analýzam a tvorivej práci predchádzal komplexný terénny prieskum a inventarizácia drevín. V rámci inventarizácie drevín bolo uskutočnené dendrologické hodnotenie, boli zaznamenané veľkostné parametre drevín a údaje o zdravotnom stave a sadovníckej hodnote drevín. Následne bola vyčíslená spoločenská hodnota drevín. Namerané hodnoty, získané postupmi uvedenými v nasledujúcich kapitolách, sú zapísané v inventarizačných tabuľkách a zakreslené do podkladových máp.

V rámci terénneho prieskumu sme lokalizovali a zamerali polohu jednotlivých drevín. Vzdialenosti sme merali meračským pásmom od pevne určených bodov. Namerané údaje sme zároveň zakresľovali do mapových podkladov. Následne sme každému vegetačnému prvku priradili rodový a druhový názov. V inventarizačnej tabuľky sme ďalej drevinám priradili aj poradové číslo, pričom kry majú okrem číselného označenia priradené aj písmeno K (napr. K1, K2, K3, ...). Výšku dreviny sme merali vĺzovaním v metroch. Obvod kmeňa stromu je meraný pásmom, pričom sme merali obvod najhrubšieho kmeňa, pretože sa v tomto prípade jedná o náletové dreviny. Obvod kmeňa je uvádzaný v centimetroch. Priemer koruny stromu je uvádzaný v metroch, pričom je meraný ako

pôdorysný priemet koruny na terén v dvoch na seba navzájom kolmých smeroch a vypočítaný ako aritmetický priemer nameraných hodnôt. Plošný priemet krov sme uvádzali v metroch štvorcových. Medzi nemerateľné hodnoty zaraďujeme vekové štádium drevín, zdravotný stav drevín, sadovnícku hodnotu drevín, druh a charakter poškodenia drevín, návrh spôsobu ošetrovania drevín a spoločenskú hodnotu drevín.

Vekové štádium drevín

Vekové štádium drevín sme určovali podľa nasledovnej stupnice (Šimek, 2005):

1. nová výsadba – prevládajú znaky a prejavy prijatia dreviny
2. odrastená výsadba – drevina rastúca, ale nestabilizovaná, nesúca znaky zakladania architektúry koruny
3. stabilizovaná dospievajúca drevina – dotváranie typických charakteristík pre daný druh, výrazný predĺžovací rast, začiatok plodnosti
4. dospelý jedinec
5. veterán – rozpad štruktúry dreviny, úbytok kostrových vrstiev, nástup patogénov

Zdravotný stav drevín

Zdravotný stav drevín sme klasifikovali na základe 5 bodovej stupnice podľa metodiky Machovca a kol. (2000) nasledovne:

- 5 bodov – úplne zdravá drevina bez chorôb, škodcov a príznakov poškodenia
- 4 body – ojedinelý výskyt škodcov a chorôb, čiastočné presychanie dreviny do 1/3 objemu koruny, na kmeni dutiny ojedinele a malých rozmerov, stabilita nenarušená.
- 3 body – vplyvom chorôb a škodcov preschnutie, alebo odumretie časti koruny, na kmeni stredne veľké dutiny spôsobené drevokaznými hubami, alebo mechanickým poškodením .
- 2 body – choroby, škodce, alebo abiotické činitele vyvolali usychanie konárov v objeme 2/3, poškodené hlavné konáre, na kmeni výskyt rozmerných dutín, znížená stabilita v dôsledku rozkladu a rozpadu dreva drevokaznými hubami.
- 1 bod – úplne suchý alebo vysychajúci strom v rozsahu nad 2/3 objemu koruny. Rozsiahle dutiny a hniloby kmeňa spôsobené chorobami. Stabilita stromu výrazne narušená, drevina absolútne nevhodná.

Sadovnícka hodnota drevín

K nemerateľným hodnotám drevín patrí sadovnícka hodnota, ktorá je súčasťou štandardnej metodiky podľa Machovca a kol. (2000) a určujeme ju pomocou 5-bodovej stupnice nasledovne:

- 5 bodov – absolútne zdravá drevina, nepoškodená, habitus odpovedajúci druhu a kultivaru, v plnom raste a vývoji. Koruna najmenej 1/2 výšky stromu.
- 4 body – Dreviny zdravé alebo nepatrne poškodené, s tvarom typickým danému taxónu alebo malými tvarovými odchýlkami. Má dobrý predpoklad pre ďalšiu existenciu.
- 3 body – Dreviny s narušeným tvarom koruny, koruna pomerne krátka, nepravidelná alebo netypická. Drevina prevažne zdravá alebo čiastočne poškodená, vyžaduje úpravu a ošetrovanie.
- 2 body – Drevina netvárna, poškodená, deformovaná, neperspektívna, zdravotne nevyhovujúca, neestetická. Určuje sa k postupnej alebo okamžitej likvidácii (výrubu).

1 bod – Drevina výrazne chorá, úplne suchá alebo uschýnajúca, ohrozujúca bezpečnosť chodcov či dopravy, výrazne narušuje kompozíciu aleje alebo parkových úprav. Určuje sa na okamžitý výrub. Sadovnícku hodnotu drevín sme vo výkresovej časti vyjadrili graficky farebným označením priemetu obvodu koruny a označením stredovej značky a to nasledovným spôsobom: 5 bodov – červená, 4 body – modrá, 3 body – zelená, 2 body – hnedá, 1 bod – žltá.

Druh a charakter poškodenia drevín

Druh a charakter poškodenia sú určené podľa metodiky Juhásovej (1994), pričom každý typ poškodenia je určený číselnou hodnotou:

1. škvrny na listoch spôsobené mikroskopickými hubami
2. kalusovanie rán po oreze korún dobré
3. kalusovanie rán po oreze korún slabé
4. hniloba v mieste rozkonárenia
5. hniloba kmeňa
6. dutina na kmeni
7. drevina netvárna, zdeformovaná
8. stabilita stromu zlá
9. drevina neperspektívna, nevhodne umiestnená
10. usychanie konárov, ihlíc, listov
11. kmeň a konáre napadnuté hubovým ochorením
12. nevhodný, neúmerne silný orez konárov, neprimeraná redukcia koruny
13. na listoch sa vyskytujú vošky a iní živočíšni škodcovia
14. polámané a nesprávne ošetrené konáre
15. zle zapestovaná koruna
16. pňové výmladky
17. viackmeň
18. ploskáčik pagaštanový
19. nevhodná lokalizácia dreviny
20. zástavovitá koruna
21. mechanické poškodenie bázy kmeňa kosením

Návrh spôsobu ošetrenia drevín

Návrh spôsobu ošetrenia je určený podľa metodiky Juhásovej (1994):

1. orezať suché a napadnuté konáre
2. orezať konštrukčné konáre
3. ošetriť rany
4. ošetriť dutiny
5. zakryť dutiny
6. vyvážiť korunu (sadovnícky orez koruny)
7. ošetriť rany po odlomených konároch
8. opraviť staré rezné rany
9. ošetriť korene
10. odstrániť časti napadnuté drevokaznými hubami

11. ošetriť inak napadnuté časti
12. návrh na chemickú ochranu
13. návrh na výrub
14. zviazať konáre v korune stromov
15. okamžitý orez konárov (hrozí nebezpečenstvo odlomenia a pádu)
16. znížiť korunu zrezaním vrcholovej časti
17. vyhrabanie spadaneho lístia
18. odstrániť koreňové výmladky
19. odstrániť pňové výmladky
20. ponechať nádejny výmladok na zapestovanie
21. odstrániť nálet
22. drevinu postupne zmladiť
23. stanoviť obsah hniloby na báze kmeňa
24. okopať, prihnojiť drevinu
25. presadiť na vhodnejšie stanovište

Spoločenská hodnota drevín

Spoločenskú hodnotu drevín sme určili na základe vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 24/2003 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, Spoločenská hodnota chránených rastlín, chránených živočíchov, drevín, biotopov európskeho významu a biotopov národného významu. Určenie spoločenskej hodnoty drevín sme robili nasledovným spôsobom. Na základe zmeraneho obvodu kmeňa u stromov, alebo plochy u krov, a následného zaradenia do jednej z troch skupín (I. Polovždzelené a vždzelené listnaté dreviny, II. Ihličnaté dreviny, III. Listnaté opadavé dreviny), sme určili základnú spoločenskú hodnotu drevín vyjadrenú v eurách. U jednotlivcov s dvoma a viacerými kmeňmi sme určili základnú spoločenskú hodnotu na základe hrúbky najširšieho kmeňa. Zo základnej spoločenskej hodnoty sme následne vďaka prirážkovým indexom pridávaným na základe bližšej charakteristiky dreviny vypočítali spoločenskú hodnotu dreviny, ktorá predstavuje skutočnú hodnotu stromu.

Tabuľka prirážkových indexov je súčasťou vyhlášky MŽP SR č. 24/2003 Z.z, ktorou sa vykonáva zákon č. 543./2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny.

Prirážkový index

Spoločenská hodnota drevín sa upravuje prirážkovými indexmi.

a) 0,4 - ak je drevena poškodená alebo je iným spôsobom znížená jej fyzická hodnota v rozpätí nad 60 % (ťažké poškodenie)

b) 0,6 - ak je jednoznačne preukázaný nepriaznivý vplyv dreviny na statiku objektov a budov alebo drevín a ohrozenie prevádzkyschopnosti inžinierskych sietí, zatienenie nad hodnoty povolené normami a spôsobenie nadmernej vlhkosti obytných a iných objektov

-ak je drevena poškodená alebo je iným spôsobom znížená jej fyzická hodnota v rozpätí 26 - 60% (stredné poškodenie)

c) 0,8 - ak ide o drevinu z náletu alebo výmladkov a ak jej výskyt nie je v súlade s využívaním územia
-ak je drevena poškodená alebo je iným spôsobom znížená jej fyzická hodnota v rozpätí 11 - 25% (slabé poškodenie)

- d) 0,9 - ak ide o krátkodobé dreviny
- e) 1,1 - ak ide o dlhoveké dreviny
- f) 1,2.-ak.je.vek.stromu.vyšší.ako.100.rokov
 - ak ide o dreviny v okolí priemyselných, poľnohospodárskych a iných hospodárskych objektov
 - ak rastú v špecifických objektoch, ako sú areály škôl, zdravotnícke zariadenia, vyhradené areály cintorínov, religiózne objekty a pietne miesta
- g) 1,3 - ide o dreviny v brehových porastoch, vo vetrolamoch, v opustených ťažobných priestoroch vrátane háld, výsypiek a odvalov a o dreviny pramenísk a rašelinísk
- h) 1,4 - ak ide o dreviny v parkoch, verejných sadoch a záhradách, v stromoradiach alebo ak sú súčasťou historických jadier miest a centrálnych mestských zón
- i) 1,5 - ak rastú v botanických a zoolgických záhradách, arborétach, historických parkoch, okrem prípadov uvedených v písmene h), v priestoroch kúpeľov a liečebných zariadení a ak nie sú vyhlásené za chránené územie
 - ak predstavujú taxóny a taxonoidy (druhy a ich premenlivé formy) guľovitého, previsnutého a vertikálneho tvaru a taxóny s odlišnosťou v tvare a farbe listov a farbe kvetov, alebo vzácne z hľadiska introdukcie, pomaly rastúce a zakrslé, alebo taxonomicky a geograficky vzácne
 - ak rastú v chránenej krajinej oblasti a v ochrannom pásme s druhým stupňom ochrany
- j) 2,0 - ak rastú v národnom parku a v ochrannom pásme s tretím stupňom ochrany
- k) 2,5 - ak rastú v ochrannom areáli, prírodnej rezervácii, prírodnej pamiatke, chránenom krajinnom prvku, chránenom vtáčom území a v ochrannom pásme so štvrtým stupňom ochrany
- l) 3,0 - ak sú vyhlásené za ochranné stromy - ak rastú v národnej prírodnej rezervácii a v národnej prírodnej pamiatke

Variantné riešenia štúdie

Maňa – obec s tradíciou

Inšpirácie a myšlienka návrhu

Inšpirovali sme sa vinohradníckou tematikou, ktorá je v obci Malá Maňa a jej blízkom okolí rozvinutá. Z tejto myšlienky sme použili bobule hrozna a úponky. Túto prvotnú myšlienku sme prepracovali až do tvarov, ktoré sa odzrkadľujú v samotnom pôdoryse priestoru. Od samého začiatku a taktiež počas vytvárania návrhovej štúdie sme mysleli na dôležitý fakt, a to, že sa nachádzame vo vidieckom prostredí a preto je potrebné „myslieť prírodne“. Od začiatku sme vedeli, že chceme použiť drevo a dostatočne veľkú plochu zelene. Inšpirovali sme sa fotkou s terénnou modeláciou použitou v rámci detského ihriska a tento nápad sa nám natoľko zapáčil, že sme ho pretavili do našej návrhovej štúdie.

Návrhová štúdia

Naším zámerom je vytvorenie zaujímavého priestoru, ktorý má plniť viacero funkcií. Hlavnou funkciou je oddych a rekreácia. Navrhujeme použitie prírodných materiálov ako je drevo, pretože najlepšie zapadá do vidieckeho prostredia. Drevo je použité na detských herných prvkoch, ale aj na prístreškoch pre altánky a lavičky. Na základe požiadaviek objednávateľa sme navrhli nové detské ihrisko, ktoré je ozvláštnené terénnou modeláciou. Taktiež sme navrhli altánok pre rodičov, ktorí by si tu mohli oddýchnuť a pritom mať stále na očiach svoje hrajúce sa deti na ihrisku. Naším nápadom bolo navrhnutie stretávacieho priestoru z ktorého je výhľad na celý riešený priestor. Okrem oddychovej funkcie by v jarnom období plnil stretávaciu funkciu v rámci slávnosti 1. mája, pričom sme v záhone navrhli miesto určené na vztýčenie mája. Návštevník tohto priestoru tu môže taktiež využiť plochu pre futbal. Priestor je priechodný, pričom z jednej strany je svah s prevýšením a preto tu navrhujeme schodisko a taktiež rampu pre kočíky a hendikepovaných.

Navrhnutá výsadba zelene

Zeleň zámerne navrhujeme tak, aby zakryla nežiaduce výhľady na okolité rodinné domy. Ale výhľad na kostol sme nechali odkrytý, keďže je dominantou priestoru a jeho okolia. Zeleň je tvorená stromami, krami a trvalkovými záhonmi s jarným aj letným aspektom. Druhové zloženie drevín je nasledovné: lipa malolistá (*Tilia cordata*) – 3 ks, pagaštan konský (*Aesculus hippocastanum*) – 9 ks, javor mliečny (*Acer platanoides*) – 12 ks a jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*) – 11 ks.

V záhonoch sú použité nasledovné trvalky vhodné do vidieckeho priestoru: *astrý (Aster novae-angliae)*, *orlíček (Aguilegia hybrida)*, *údatník lesný (Aruncus Silvester)*, *ostrôžka (Delphinium elatum)*, *srdcovka (Dicenta spectabilis)*, *kamzičník (Doronicum caucasicum)*, *ľaliovka (Hemerocallis fulva)*, *margaréta (Chrysanthemum maximum)*, *kukučka (Lychnis chalconica)*, *pivónia (Paeonia officinalis)*, *flox (Phlox paniculata)*, *zlatobyľ (Solidago hybrida)*.

Kvôli jarnému aspektu je záhon doplnený o cibuľové rastliny: *snežienka (Galantus nivalis)*, *bleduľa (Leucojum vernum)*, *korunkovka (Fritillaria imperialis)*, *ľalia (Lilium regale)*, *modrica (Muscari botryoides)*, *narcis (Narcissus pseudonarcissus)*, *tulipán (Tulipa hybrida)*.

Trvalky	ks
<i>Aster novae-anglie</i>	37
<i>Aquilegia hybrida</i>	34
<i>Aruncus silvester</i>	6
<i>Delphinium elatum</i>	13
<i>Dicentra spectabilis</i>	5
<i>Doronicum caucasicum</i>	11
<i>Hemerocallis fulva</i>	13
<i>Chrysanthemum maximum</i>	18
<i>Lychnis chalconica</i>	18
<i>Paeonia officinalis</i>	28
<i>Phlox paniculata</i>	12
<i>Solidago hybrida</i>	11

Cibuřoviny	ks
<i>Galanthus nivalis</i>	26
<i>Leucojum vernum</i>	27
<i>Fritillaria imperialis</i>	24
<i>Lilium regale</i>	29
<i>Muscari botryoides</i>	92
<i>Narcissus pseudonarcissus</i>	28
<i>Tulipa hybrida</i>	25

Maniansky klas

Myšlienka a inšpirácie

Obec Maňa má významnú poľnohospodársku tradíciu. Hlavnou myšlienkou návrhu je obilie, klas a jeho štylizácia, štylizácia kruhov v obilí. Túto myšlienku sme sa rovnako snažili preniesť aj do nášho loga, ktoré nesie hlavný názov „Maniansky klas.“ Tvorila ho dva štylizované klasy umiestnené do kruhu. V logu sa tiež nachádzajú tri štylizované obilné zrná, z ktorých následne vychádza aj pôdorys navrhovaného altánku/pódiu. Názov projektu - Maniansky klas sme si zvolili, pretože našou hlavnou myšlienkou bolo obilie a tým podchytenie významnej tradície obce v pestovaní obilia.

Návrh

Celý pôdorys návrhu je tvorený kruhmi v obilí a štylizáciou zrn obilia. Dominantou štúdie verejného priestoru obce Malá Maňa sa stal altánok/pódium. Prvá možnosť využitia je pódium počas folklórnych slávností, ako napr. pri stavaní mája. Druhou funkciou altánku/pódiu je priestor pre oddych v tieni s možnosťou sedenia. Dôležitou súčasťou plochy sú už existujúce hracie prvky pre deti, ako napríklad hojdačky, pieskovisko, šmýkačka, detský domček, tabuľa na kreslenie, detský tunel. Ďalšou dôležitou plochou je futbalové ihrisko s možnosťou viacerých loptových hier ako napríklad basketbal, volejbal, futbal a podobne. Na zachovanie tradícií sme na ploche navrhli kruhovú výsadbu obilnín ako: ovos, jačmeň, raž. Výsadba má slúžiť ako náučná záhrada pre deti. Vo výsadbe sme navrhli umiestnenie poznávacích tabúľ s názvom rastlín. Pre zachovanie kruhového pôdorysu výsadby obilnín je plocha doplnená o múriky z nepálenej tehly.

Program a prevádzka

VSTUPY A KOMUNIKÁCIE

Riešené územie má štyri hlavné vstupy. Pri vstupe z hlavnej cesty sa návštevníkom naskytuje pohľad hlavne na časť areálu s detskými hracími prvkami. Vstupy z vedľajšej cesty umožňujú pohľad na celé riešené územie, keďže plocha je pomerne malá.

ODDYCHOVÁ ČASŤ- ALTÁNOK / PÓDIUM

Využitelnosť altánku/pódiu je celoročná. Oddychová časť ponúka návštevníkom pokojné miesta na posedenie, oddych, zaujímavé výhľady na celú verejnú plochu, využitie odkladacích sedacích vakov, stoličiek, priestor určený aj pre folklórne vystúpenia a podobné akcie.

ZHROMAŽĎOVACIA ČASŤ - OTVORENÁ PLOCHA NA POSEDENIE

Využitie plochy je celoročné. Otvorená plocha slúži najmä na zhromažďovanie dospelých, ale aj detí. Riešená časť poskytuje tiež plochu s výhľadom do priestoru s možnosťou posedenia a oddychu.

IZOLAČNÁ FUNKCIA DREVÍN

Funkciou drevín je izolácia verejného priestoru od miestnej komunikácie, izolácia od hluku a prachu.

ČASŤ AKTIVÍT - DETSKÉ IHRISKO - FUTBALOVÉ IHRISKO

Využitelnosť detského ihriska – futbalového ihriska je celoročná. Plocha umožňuje hrať rôzne loptové hry, a to napr. futbal, volejbal, basketbal a iné.

Plochu detského ihriska tvoria preliezky najmä z prírodných materiálov, pieskovisko, šmýkačka - domček, detský tunel, detský domček, hojdačky, tabuľa na kreslenie.

NÁUČNÁ ČASŤ

Využitie plochy je sezónne. Náučná časť slúži najmä na výučbu zo sortimentu obilnín. Plnia náučnú funkciu pre deti. Do výsadby sme navrhli osadenie poznávacích tabuliek s názvom daného druhu rastliny. Na podporu kruhového pôdorysu je výsadba doplnená o múriky z nepálenej tehly. Plocha je využiteľná taktiež na prechádzky na slnku medzi obilninami.

ČASŤ ODDYCHU - ČASŤ HIER

Tvorí ju trávnatá plocha. Jej využitie je celoročné. Plocha je vhodná pre detské hry a posedenie na trávniku. Zeleň svojimi estetickými prvkami pozitívne pôsobí na psychiku človeka, spríjemňuje jeho prostredie.

Výsadba

Navrhli sme výsadbu dreviny

Tilia cordata Mill. 'Rancho' - lipa malolistá, v počte 4 kusy. Je to odroda nášho domáceho stromu s nepravidelnou ihlanovitou korunou, vhodná aj na neúrodné pôdy. Hodí sa aj na výsadbu chrániacich stien a vetrolamov. Je to nenáročná listnatá medonosná drevina. Netrpí chorobami.

Prunus serrulata Lindl. 'Kanzan' - Čerešňa pílkatá, v počte 3 kusy. Kvitne v apríli až máji. Vyžaduje slnko a živnú pôdu.

Acer ginnala Maxim. 'Compacta' - Javor ohnivý, v počte 4 kusy. Nenáročná drevina, ktorá je pomerne často vysádzaná vo verejnej zeleni.

Celkový počet navrhovaného vysadenia drevín je 11 kusov.

Ďalej sme navrhli výsadbu opadavého kra *Carpinus betulus* L. - hrab obyčajný v celkovom počte 131 kusov. Hrab kvitne od apríla do mája. Dobre znáša zrezávanie, je preto často používaný v živých plotoch. Na svetelné podmienky je nenáročný. Rastie na hlinitých, humózných, ale aj skeletnatých alebo kamenistých pôdach.

V náučnej časti sme vysadili obilniny: *Hordeum* FRIDERICUS – Jačmeň, *Secale* SLOWIANSKIE - Raž, *Avana* VALENTÍN – Ovos.

Celkovo sme použili 1,46 kilogramov osiva na plochu 87m².

Na riešenej ploche bola navrhnutá trvalková výsadba okrasných tráv, ktoré boli doplnené rastlinami *Allium sphaerocephalon* - v sponě 60x60. Rastie na slnečných skalnatých stanovištiach, xerofytných lúčkach, vo vinohradoch a podobne. Rastie v pásme nížin až po pahorkatiny. Kvitne od júla do augusta. *Heuchera villosa* 'Purpurea' - v sponě 50x50. Vyžaduje slnko alebo polotieň. Kvitne v auguste až septembri. *Verbena bonariensis* 'Lollipop' - 90x90. *Verbena bonariensis* 'Lollipop' kvitne od polovice leta až do pádu mrazu. Preferuje plné slnko až polotieň a potrebuje pravidelnú vlhkosť. *Stipa tenuissima* 'Pony Tails' - v sponě 90x90. Začiatkom leta sa objavujú jemné laty kvetov. Stanovište vyžaduje slnečné so suchšími a dobre priepustnými pôdami. *Miscanthus sinensis* 'MorningLight' - v sponě 100x100. Stanovište by malo byť slnečné s pôdami hlbšími, humóznymi. Ako každú vyššiu okrasnú trávu ju na jeseň zviažeme a zrežeme až skoro na jar. *Lavandula angustifolia* 'Hidcote Blue' - v sponě 60x60. Kvitne v júli až septembri. Levanduľa je suchomilná trvalka.

Na riešenej ploche bolo navrhnutých celkovo 11 ks stromov a 131 ks krov *Carpinus betulus* L.

NÁUČNÁ ČASŤ

1. *Hordeum* FRIDERICUS - Jačmeň 0,69 kg osiva = 36m²
2. *Secale* SLOWIANSKIE - Raž 0,18 kg osiva = 15 m²
3. *Avana* VALENTÍN - Ovos 0,23 kg osiva = 13m²
4. *Avana* VALENTÍN - Ovos 0,36 kg osiva = 23m²

Rastliny určené na výsev. Celkovo sme použili 1,46 kg osiva na plochu 87m².

ODDYCHOVÁ ČASŤ

Alium sphaerocephalon = 70 kusov rastlín

Heuchera villosa 'Purpurea' = 136 kusov rastlín

Verbena bonariensis 'Lollipop' = 28 kusov rastlín

Stipa tenuissima 'Pony Tails' = 30 kusov rastlín

Miscanthus sinensis 'MorningLight' = 34 kusov rastlín

Lavandula angustifolia 'Hidcote Blue' = 34 kusov rastlín

Na riešenej ploche bolo navrhnutých celkovo 332 kusov rastlín na záhon s výmerou 169m².

Malá Maňa – Okno do histórie

Myšlienka a inšpirácie

Jednoduchý tvar ornamentu z erbovej listiny Malej Mane F.X.Kollera, ktorú podpisovala panovníčka Mária Terézia, sa odzrkadľuje vo vývoji pôdorysného rozčlenenia jednotlivých funkčných plôch. Hlavná myšlienka je doplnená o elementy tradičnej ľudovej architektúry Podunajskej oblasti vyskytujúce sa i v obci Malá Maňa. Inšpirácie z tradičnej ľudovej architektúry sú zoštylizované a aplikované v prvkoch mobiliáru.

Súčasný stav

Riešená plocha sa nachádza v centre obce Malá Maňa. Na území sa v súčasnosti nachádzajú detské hracie prvky vybudované obcou Malá Maňa. Hracie prvky sú umiestnené v južnej časti územia, ďalej na území je vegetácia tvorená stromami brezy a orecha v počte 6 kusov. Povrch územia je tvorený zväčša trávny porastom.

Návrh riešenia

Plochu riešeného priestoru rozčleňuje zjednodušený ornament z erbovej listiny Malej Mane, ktorý priestor delí na jednotlivé sekcie.

Dominantou verejného priestoru sa stal altán, na ktorom je strecha z dreveného šindľa inšpirovaná domami z minulosti. V tesnej blízkosti altánu sú vytvorené 3 plochy záhonov, ktoré sú tvorené trvácimi bylinami.

Okolo altánu zo severnej strany je spevnená plocha, ktorá bude dominantným prvkom v sezónnom období. Plocha bude využívaná na vystúpenia folklóru, každoročný jarmok, stávanie Mája, mimo sezónne obdobie bude využívaná deťmi na rôzne hry.

V južnej časti riešeného priestoru je už existujúce detské ihrisko, ktoré je vybudované pre menšie deti. Detské ihrisko je doplnené o tradičný vyrezávaný plot, ktorý bude plniť ochrannú funkciu pre deti a rodičia ich mali viac pod dohľadom.

Západne od detského ihriska je vytvorený malý parčík s lavičkami, ktorý docielime výsadbou drevín. Pod stromami sú umiestnené lavičky na posedenie a oddych.

V severnej časti riešeného priestoru je vytvorené futbalové ihrisko už pre väčšie deti a trvalkový záhon. Futbalové ihrisko so zmenšenými rozmermi ponúka pre deti možnosť zahrať si futbal, hádzanú a iné loptové hry. Ihrisko zo západu a východu je ohraničené krovitou vegetáciou a zo severu stromovou vegetáciou, ktorá oddeľuje riešenú plochu od vedľajšieho súkromného pozemku. Trvalkový záhon je vytvorený z východnej časti ihriska a je oddelený tradičným vyrezávaným plotom. Záhon je tvorený trvácimi bylinami, ktoré sa v jednotlivých mesiacoch striedajú v kvitnutí.

Program a prevádzka

Detské ihrisko

Túto existujúcu časť verejného priestoru by sme označili ako dramatickú zónu s hracími prvkami i pre najmenšie deti. Od hlavného vstupu je v dostatočnej vzdialenosti aby sa deti mohli pokojne rozhliadnuť (pokojová zóna).

Aktívna zóna

Hlavná spevnená plocha je výrazným sezónnym prvkom v celom riešenom priestore s dôležitými funkciami ako sú: vystúpenia Manianskeho folklóru, stavenie Mája, stavenie stánkov Jarmoku. Jeho využitie je vhodné aj pre deti, ktoré sa môžu bezpečne bicyklovať mimo cestnej premávky.

Oddychová zóna

Táto záujmová časť verejného priestoru stvárňuje park s lavičkami určenými na oddych. Podobnosť s parkom krajinárskeho typu sme docielili rozvoľnenou a zároveň nahustenou výsadbou stromov, pričom sme zeleňou podporili pozitívne pohľady do okolia.

Pasívna zóna

Plochy, ktoré sú určené záhonom zostávajú počas roka funkčne nemenné. Ich skladbu tvoria trváce byliny, ktoré sa v jednotlivých ročných obdobiach striedajú v kvitnutí kvôli striedavému a dynamickému efektu. Trávnik okolo jednotlivých hracích plôch sa môže využívať na prechod medzi záujmovými časťami.

Multifunkčné ihrisko

Futbalové ihrisko so zmenšenými rozmermi ponúka rôzne možnosti hry pre deti ako futbal, vybíjaná a hádzaná. Využitie môže byť i sezónnymi činnosťami ako stavenie snehuliakov, skákanie do lístia a iné, ktoré vznikajú so zapojením individuálnej detskej fantázie.

Osadzovací plán

Na danú plochu sme vybrali vhodné dreviny spĺňajúce kritériá podmienok prírodných aj estetických na vybrané stanovište. Celkovo sme doplnili do tohto priestoru 4 druhy drevín s takým rozčlenením, aby vznikli pekné výhľady do okolia, aby vytvorili oddychovú zónu pre občanov obce a aby plnili hlavne v letných obdobiach počas veľkých horúčav tieniacu funkciu.

Trváce byliny sme na plochu rozčlenili v celkoch po skupinách podľa farieb, obdobia kvitnutia a ich charakteristických vlastností, pretože použijeme jednoduchý rozvoľnený záhon s nenáročnou údržbou a premenlivým efektom počas roka. Keďže ide o rozvoľnený záhon na veľkých plochách s veľkým počtom rastlín, neosadzujeme rastliny podľa vytyčovacieho plánu. Keďže trváce byliny začínajú kvitnúť najskôr až v mesiaci máj, doplnili sme plochy záhonov o cibuloviny a hlúzoviny, ktoré začínajú svoje kvitnutie už skoro na jar. Takto budú záhony celoročne niečím rozkvitať a meniť svoj vzhľad až do príchodu zimy.

Inšpiráciu premenlivosti rastlín sme čerpali tak isto z histórie obce, a to konkrétne z farieb ľudových krojov domácich. Pre jednotlivé obdobia sme použili striedanie farieb prevažne bielej, modrej a červenej s doplnením tráv kvitnúcich v jesennom období.

Použité ilustrácie na výkresoch

Výkres 1

Zdroj všetkých obrázkov <http://www.obecmana.sk/>

Výkres 4

Altán s historizujúcou strechou

Obr. č. 1 - <http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=5717>

Obr. č. 2 - <http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=1859>

Okno do histórie

<http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=4721>

Drevený vyrezávaný plot

Obr. č. 1 - <http://na.nulk.cz/1983/1/Nr.html>

Obr. č. 2 - <http://www.infobydleni.cz/news/ploty-a-ohraniceni-pozemku/>

Výkres 5

Drevený kôš

Obr. č. 1 - http://www.lh-shop.cz/index.php?page=shop.product_details&category_

Obr. č. 2 - http://www.lh-shop.cz/index.php?page=shop.product_

Obr. č. 3 - http://www.lhshop.cz/index.php?page=shop.product_details&category_id=380&

Drevená vyrezávaná lavička

Obr. č. 1 – <http://nabytek-bydleni.hyperinzerce.cz/zahradni-lavice/inzerat/11092334-historicka-selska-lavice-s-operkou-nabidka-louny/>

Obr. č. 2 – <http://nabytek-bydleni.hyperinzerce.cz/zahradni-lavice/inzerat/11092365-historicka-selska-lavice-bez-operky-nabidka-louny/>

Informačná tabuľa

Obr. č. 1 – https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Informa%C4%8Dn%C3%AD_tabule_a_zna%C4

Obr. č. 2 – <http://www.lesni-park.cz/im09/>

Výkres 6

Zdroje obrázkov Bc. Dominika Imreová

Mapa – mapkagku.sk

Výkres 7

Multifunkčné ihrisko - <http://www.subzerorefrigeratormovers.com/general/select-what-is-best-from-the-variety-of-kids-football.htm>

Pasívna zóna - <http://www.paletegarden.cz/trvalky-a-skalnicky/trvalky/trvalkovy-zahon/>

Oddychová zóna - <http://weknowyourdreams.com/park.html>

Aktívna zóna – <http://www.obecmana.sk/>

Detské ihrisko – Bc. Dominika Imreová

Výkres 19

Inšpirácia farieb v ľudových krojoch - <http://www.jankohrasko.sk/clanok/16749/pozitavske-folklorne-slavnosti-mana-2012/>

Použitá literatúra

Obec Maňa: Oficiálna stránka obce: www.obecmana.sk.

Aktualizovaná integrovaná stratégia rozvoja územia Miestnej akčnej skupiny združenia Termál 2009-2015 - Doc. Ing. Milan Belica, PhD, 174 strán.

Mesačník obcí občianskeho združenia Termál – internetové noviny, ročník I., nulté číslo, r. 2013, 16 strán.